

analysportalnorr.se

Trender och prognoser – vart saknas var femte person?

De största bristerna i respektive norrlandslän 2030

”Vill vi se ett annat läge 2030, behövs en annan utbildningsdimensionering och bristyrken behöver vara attraktiva att utbilda sig till och arbeta inom.”

Inledning

I denna analys har differensen mellan tillgång och efterfrågan beräknats 2030 och relaterats till efterfrågan. På så sätt erhålls ett relativt mått på hur stort ett över- eller underskott av utbildade i en viss utbildningsgrupp är.

Rikets brister är desamma som Norrlands – vi behöver lösa våra egna utmaningar

- Nedanstående tabell visar *rikets största* brister, med ett underskott på 10 procent eller mer år 2030 i jämförelse med de fyra nordligaste länen (Västerbotten, Jämtland, Västernorrland och Norrbottens län). I princip har alla utbildningsgrupper med brist i riket också motsvarande eller större underskott i flera av de nordligaste länen – förutom i enstaka fall för Västerbotten.¹

Utbildningsgrupp	Riket	Väster-norrland	Jämtland	Väster-botten	Norr-botten
Yrkesläroutbildning	-27%	-33%	-35%	-34%	-34%
Vård- och omsorgsutb. – gymn.	-25%	-24%	-31%	-31%	-27%
Industri teknisk utb. – gymn.	-25%	-23%	-22%	-26%	-20%
Biomedicinsk analytikerutb.	-22%	saknas	saknas	1%	saknas
Specialist SSK: distrikt.	-17%	-24%	-24%	-5%	-22%
Yh-tekniker och gymnasieingenjörsutbildning	-17%	-20%	-19%	-23%	-17%
Specialist SSK: övr. inriktningar	-14%	-13%	-22%	-24%	-11%
Ämnesläroutbildning	-11%	-10%	-15%	-17%	-19%
Grundläroutbildning, årskurs F-3 och 4-6	-11%	-13%	-26%	-6%	-19%

Specifika utmaningar i norrlandsläna och i vissa fall helt olika bilder

- Nedan redovisas utbildningsgrupper som har 10 procent eller mer underskott i något av norrlandsläna men *inte* i riket – och som därmed inte var med ovan.

Utbildningsgrupp	Riket	Väster-norrland	Jämtland	Väster-botten	Norr-botten
Grundläroutbildning, fritidshem	-9%	-8%	-41%	-20%	-34%
Arbets terapeututbildning	-3%	saknas	saknas	-7%	-22%
Naturbruksutbildning - gymnasial	-6%	-6%	-7%	-20%	-10%
Förskolläroutbildning	-7%	-9%	-27%	-18%	-22%
Socionomutbildning	7%	-10%	10%	12%	-12%
Datautbildning - gymnasial	8%	-7%	-8%	10%	-11%
Apotekar- och receptarieutbildning	-1%	saknas	saknas	-18%	saknas
Högskoleingenjörsutbildning	6%	-3%	13%	-10%	-2%
Handels- och admin.utbildning - gymnasial	-3%	5%	5%	-10%	-4%

- Här identifieras flera utbildningsgrupper med betydande underskott i ett eller flera av de nordligaste läna, som inte finns i riket. För vissa utbildningsgrupper finns det län som har överskott medan andra norrlandslän har underskott. Det vill säga att det kan finnas möjlighet att *importera* arbetskraft inom vissa av ovanstående utbildningsgrupper till norrlandsläna.

¹ Underskott på 10% eller mer är färglagt **rött**, underskott på 20% eller mer är därtill **fetstilts markerat**.

Norrbottens län

I Norrbottens län finns det prognos för 41 utbildningsgrupper². Sju av dessa har ett underskott som motsvarande att var femte person beräknas saknas i länet 2030 – se Figur 1. Bland dessa sju, förekommer fyra av dem även bland rikets största brister – dessa fyra utbildningsgrupper är därmed extra utmanande, då konkurrenssituationen för dem är extrem. De fyra, är som vi såg på första sidan:

- Yrkeslärarutbildning
- Vård- och omsorgsutbildade (gymnasiet)
- Industriteknisk utbildning (gymnasiet)
- Specialistsjuksköterska - distrikt

I Figur 1 nedan redovisas den kompletta listan på de sju utbildningsgrupper där Norrbotten har stora underskott och hur balansen mellan efterfrågan och tillgång ser ut för dessa utbildningsgrupper i samtliga län.³

	Yrkeslärarutbildning	Grundlärarutbildning, fritidshem	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	Arbetsterapiutbildning	Förskolläraryt utbildning	Specialistsjuksköterska: distriktssköterska	Industriteknisk utbildning – gymnasial
Stockholms län	-23%	7%	-22%	5%	-11%	-15%	-30%
Uppsala län	-24%	-27%	-27%	2%	-1%	-15%	-30%
Södermanlands län	-38%	-19%	-21%	3%	6%	-16%	-28%
Östergötlands län	-41%	1%	-27%	1%	-9%	-22%	-21%
Jönköpings län	-30%	-3%	-30%	-9%	-18%	-19%	-28%
Kronobergs län	-12%	-8%	-20%		-15%	-20%	-23%
Kalmar län	-20%	-8%	-29%	-15%	-13%	-28%	-21%
Gotlands län			-40%		8%		-25%
Blekinge län	-28%	9%	-27%		-15%	-9%	-24%
Skåne län	-33%	-2%	-23%	-6%	4%	-27%	-28%
Hallands län	-24%	-24%	-32%	-5%	2%	-18%	-24%
Västra Götalandslän	-20%	-4%	-26%	-4%	-4%	-10%	-26%
Värmlands län	-26%	-32%	-29%		-4%	-5%	-18%
Örebro län	-32%	-33%	-28%	6%	0%	-34%	-27%
Västmanlands län	-27%	-41%	-13%	-18%	-1%	-20%	-27%
Dalarnas län	-37%	-41%	-26%	-13%	-11%	-18%	-16%
Gävleborgs län	-25%	-10%	-22%		-15%	-19%	-15%
Västernorrlands län	-33%	-8%	-24%		-9%	-24%	-23%
Jämtlands län	-35%	-41%	-31%		-27%	-24%	-22%
Västerbottens län	-34%	-20%	-31%	-7%	-18%	-5%	-26%
Norrbottens län	-34%	-34%	-27%	-22%	-22%	-22%	-20%

Figur 1. Utbildningsgrupper med ett underskott på 20 procent, eller mer - Norrbotten 2030.

Källa: SCB – Regionala trender och prognoser 2022

² Antalet utbildningsgrupper som det finns prognos för skiljer sig mellan de olika länen. Detta kan delvis förklaras med att vid fler utbildningsgrupper med prognos desto bredare utbildning och/eller arbetsmarknad finns det i länet.

³ I Bilaga A – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Norrbotten, redovisas tillgången, efterfrågan, samt underskottet i antal för utbildningsgrupper med ett underskott på 10 procent eller mer.

Som ses i Figur 1 råder det stora underskott för nästan samtliga utbildningsgrupper även i övriga län. I några enstaka fall finns ett visst överskott, de länen med tydligare överskott listas per utbildningsgrupp nedan.

- Grundlärarutbildning, fritidshem (underskott i Norrbotten 184 st):
 - Blekinge län: +9% (+28 st)
 - Stockholms län: +7% (+204 st)
- Arbetsterapeututbildning (underskott i Norrbotten 96 st):
 - Örebro län: +6% (+36 st)
- Förskollärarytbildning (underskott i Norrbotten 433 st):
 - Gotlands län: +8% (+30 st)
 - Södermanlands län: +6% (+103st)

Västerbottens län

I Västerbottens län finns det prognos för 50 utbildningsgrupper⁴. Sju av dessa har ett underskott motsvarande att var femte person beräknas saknas i länet 2030 – se Figur 2. Bland dessa sju, förekommer fem av dem även bland rikets största brister – dessa fem utbildningsgrupper är därmed extra utmanande, då konkurrenssituationen för dem är extrem. De fem, är som vi såg på första sidan:

- Yrkeslärarutbildning
- Vård- och omsorgsutbildade (gymnasiet)
- Industriteknisk utbildning (gymnasiet)
- Yh-tekniker och gymnasieingenjörsutbildning
- Specialist SSK: övr. inriktningar

I Figur 2 nedan redovisas den kompletta listan på de sju utbildningsgrupper där Västerbotten har stora underskott och hur balansen mellan efterfrågan och tillgång ser ut för dessa utbildningsgrupper i samtliga län.⁵

	Yrkeslärarutbildning	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	Industriteknisk utbildning – gymnasial	Specialistsjuk sköterskeutb: övriga inriktningar	Yh-tekniker och gymnasieingenjörsutbildning	Naturbruks utbildning – gymnasial	Grundlära utbildning, fritidshem
Stockholms län	-23%	-22%	-30%	-13%	-23%	8%	7%
Uppsala län	-24%	-27%	-30%	-12%	-19%	-8%	-27%
Södermanlands län	-38%	-21%	-28%	-9%	-20%	6%	-19%
Östergötlands län	-41%	-27%	-21%	-11%	-14%	0%	1%
Jönköpings län	-30%	-30%	-28%	-10%	-14%	-12%	-3%
Kronobergs län	-12%	-20%	-23%	-18%	-24%	-14%	-8%
Kalmar län	-20%	-29%	-21%	-25%	-13%	-10%	-8%
Gotlands län		-40%	-25%		-7%	-20%	
Blekinge län	-28%	-27%	-24%	-24%	-18%	-10%	9%
Skåne län	-33%	-23%	-28%	-9%	-14%	-4%	-2%
Hallands län	-24%	-32%	-24%	-28%	-6%	-8%	-24%
Västra Götalandslän	-20%	-26%	-26%	-16%	-14%	-4%	-4%
Värmlands län	-26%	-29%	-18%	-19%	-8%	-13%	-32%
Örebro län	-32%	-28%	-27%	-9%	-15%	-13%	-33%
Västmanlands län	-27%	-13%	-27%	-19%	-20%	7%	-41%
Dalarnas län	-37%	-26%	-16%	-9%	-23%	-8%	-41%
Gävleborgs län	-25%	-22%	-15%	-22%	-14%	-9%	-10%
Västernorrlands län	-33%	-24%	-23%	-13%	-20%	-6%	-8%
Jämtlands län	-35%	-31%	-22%	-22%	-19%	-7%	-41%
Västerbottens län	-34%	-31%	-26%	-24%	-23%	-20%	-20%
Norbottens län	-34%	-27%	-20%	-11%	-17%	-10%	-34%

Figur 2. Utbildningsgrupper med ett underskott på 20 procent, eller mer - Västerbotten 2030.

Källa: SCB – Regionala trender och prognoser 2022

⁴ Antalet utbildningsgrupper som det finns prognos för skiljer sig mellan de olika länen. Detta kan delvis förklaras med att vid fler utbildningsgrupper med prognos desto bredare utbildning och/eller arbetsmarknad finns det i länet.

⁵ I Bilaga B – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Västerbotten, redovisas tillgången, efterfrågan, samt underskottet i antal för utbildningsgrupper med ett underskott på 10 procent eller mer.

Som ses i Figur 2, råder det stora underskott för nästan samtliga utbildningsgrupper i övriga län. För två utbildningsgrupper finns det överskott i något enstaka län, de länen med överskott listas per utbildningsgrupp nedan.

- Naturbruksutbildning – gymnasial (underskott i Västerbotten 612 st):
 - Stockholms län: +8% (+646 st)
 - Västmanlands län: +7% (+146 st)
 - Södermanlands län: +6% (+150 st)
- Grundlärautbildning, fritidshem (underskott i Västerbotten 125 st):
 - Blekinge län: +9% (+28 st)
 - Stockholms län: +7% (+204 st)

Västerbotten ligger bättre till i tre av rikets största brister

Bland norrlandslänen är Västerbotten det enda län som ligger markant bättre till än riket för tre utbildningsgrupper 2030 där riket har stora brister. Här riskerar man komma under mycket hård konkurrens om denna arbetskraft från övriga landet, dessa utbildningsgrupper är:

- Grundlärautbildning, årskurs F-3 och 4-6
- Biomedicinsk analytikerutbildning
- Specialistsjuksköterska – distrikt.

Bedömningen vid prognosens början (2019) var för både biomedicinsk analytikerutbildning samt specialistsjuksköterska – distriktsköterska, att det rådde en brist i Västerbotten. För biomedicinsk analytikerutbildning ses den relativa tillgången öka marginellt, men inte tillräckligt för att ändra bedömningen ifrån brist även 2030. Gällande specialistsjuksköterska – distriktsköterska, minskar den relativa tillgången något och brist råder fortsatt 2030. Grundlärautbildning, årskurs F-3 och 4-6 har ingen bedömning vid prognosens start, den relativa tillgången minskar under prognosperioden, men trots detta bedöms arbetsmarknadsläget som i balans 2030.

Jämtlands län

I Jämtlands län finns det prognos för 35 utbildningsgrupper⁶. Åtta av dessa har ett underskott motsvarande att var femte person beräknas saknas i länet 2030 – se Figur 3. Bland dessa åtta, förekommer sex av dem även bland rikets största brister – dessa sex utbildningsgrupper är därmed extra utmanande, då konkurrenssituationen för dem är extrem. De sex, är som vi såg på första sidan:

- Yrkeslärarutbildning
- Vård- och omsorgsutbildade (gymnasiet)
- Industriteknisk utbildning (gymnasiet)
- Specialist SSK: distrikt.
- Specialist SSK: övr. inriktningar
- Grundlärarutbildning, årskurs F–3 och 4–6

I Figur 3 nedan redovisas den kompletta listan på de åtta utbildningsgrupper där Jämtlands län har stora underskott och hur balansen mellan efterfrågan och tillgång ser ut för dessa utbildningsgrupper i samtliga län.⁷

	Grundlärarutbildning, fritidshem	Yrkeslärarutbildning	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	Förskollärarutbildning	Grundlärarutbildning, årskurs F–3 och 4–6	Specialistsjuksköterskeutbildning: distriktssköterska	Specialistsjuksköterskeutbildning: övriga inriktningar	Industriteknisk utbildning – gymnasial
Stockholms län	7%	-23%	-22%	-11%	0%	-15%	-13%	-30%
Uppsala län	-27%	-24%	-27%	-1%	-7%	-15%	-12%	-30%
Södermanlands län	-19%	-38%	-21%	6%	-16%	-16%	-9%	-28%
Östergötlands län	1%	-41%	-27%	-9%	-15%	-22%	-11%	-21%
Jönköpings län	-3%	-30%	-30%	-18%	-14%	-19%	-10%	-28%
Kronobergs län	-8%	-12%	-20%	-15%	-15%	-20%	-18%	-23%
Kalmar län	-8%	-20%	-29%	-13%	-18%	-28%	-25%	-21%
Gotlands län			-40%	8%	-6%			-25%
Blekinge län	9%	-28%	-27%	-15%	-8%	-9%	-24%	-24%
Skåne län	-2%	-33%	-23%	4%	-10%	-27%	-9%	-28%
Hallands län	-24%	-24%	-32%	2%	-5%	-18%	-28%	-24%
Västra Götalands län	-4%	-20%	-26%	-4%	-18%	-10%	-16%	-26%
Värmlands län	-32%	-26%	-29%	-4%	-14%	-5%	-19%	-18%
Örebro län	-33%	-32%	-28%	0%	-18%	-34%	-9%	-27%
Västmanlands län	-41%	-27%	-13%	-1%	-12%	-20%	-19%	-27%
Dalarnas län	-41%	-37%	-26%	-11%	-14%	-18%	-9%	-16%
Gävleborgs län	-10%	-25%	-22%	-15%	-13%	-19%	-22%	-15%
Västernorrlands län	-8%	-33%	-24%	-9%	-13%	-24%	-13%	-23%
Jämtlands län	-41%	-35%	-31%	-27%	-26%	-24%	-22%	-22%
Västerbottens län	-20%	-34%	-31%	-18%	-6%	-5%	-24%	-26%
Norrbottnens län	-34%	-34%	-27%	-22%	-19%	-22%	-11%	-20%

Figur 3. Utbildningsgrupper med ett underskott på 20 procent, eller mer - Jämtland 2030.

Källa: SCB – Regionala trender och prognoser 2022

⁶ Antalet utbildningsgrupper som det finns prognos för skiljer sig mellan de olika länen. Detta kan delvis förklaras med att vid fler utbildningsgrupper med prognos desto bredare utbildning och/eller arbetsmarknad finns det i länet.

⁷ I Bilaga C – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Jämtland, redovisas tillgången, efterfrågan, samt underskottet i antal för utbildningsgrupper med ett underskott på 10 procent eller mer.

Som ses i Figur 3, råder det stora underskott för nästan samtliga utbildningsgrupper i övriga län. I några enstaka fall finns tydligare överskott, de länen med tydligare överskott listas per utbildningsgrupp nedan.

- Grundlärarutbildning, fritidshem (underskott i Jämtland 120 st):
 - Blekinge län: +9% (+28 st)
 - Stockholms län: +7% (+204 st)
- Förskollärarutbildning (underskott i Jämtland 310 st):
 - Gotlands län: +8% (+30 st)
 - Södermanlands län: +6% (+103 st)

Västernorrlands län

I Västernorrlands län finns det prognos för 41 utbildningsgrupper⁸. Fem av dessa har ett underskott motsvarande att var femte person beräknas saknas i länet 2030 – se Figur 4. Bland alla dessa fem, förekommer samtliga av dem även bland rikets största brister - konkurrenssituationen för dessa är alltså extrem.

I Figur 4 nedan redovisas de fem utbildningsgrupper där Västernorrland har stora underskott och hur balansen mellan efterfrågan och tillgång ser ut för dessa utbildningsgrupper i samtliga län.⁹

	Yrkesläro- ut- bildning	Specialistsju- ksköterskeu- tb: distriktskö- terska	Vård- och omsorgsutbi- ldning – gymnasial	Industri teknisk utbildning – gymnasial	Yh-tekniker och gymnasieing- enjörutbild- ning
Stockholms län	-23%	-15%	-22%	-30%	-23%
Uppsala län	-24%	-15%	-27%	-30%	-19%
Södermanlands län	-38%	-16%	-21%	-28%	-20%
Östergötlands län	-41%	-22%	-27%	-21%	-14%
Jönköpings län	-30%	-19%	-30%	-28%	-14%
Kronobergs län	-12%	-20%	-20%	-23%	-24%
Kalmar län	-20%	-28%	-29%	-21%	-13%
Gotlands län			-40%	-25%	-7%
Blekinge län	-28%	-9%	-27%	-24%	-18%
Skåne län	-33%	-27%	-23%	-28%	-14%
Hallands län	-24%	-18%	-32%	-24%	-6%
Västra Götalandslän	-20%	-10%	-26%	-26%	-14%
Värmlands län	-26%	-5%	-29%	-18%	-8%
Örebro län	-32%	-34%	-28%	-27%	-15%
Västmanlands län	-27%	-20%	-13%	-27%	-20%
Dalarnas län	-37%	-18%	-26%	-16%	-23%
Gävleborgs län	-25%	-19%	-22%	-15%	-14%
Västernorrlands län	-33%	-24%	-24%	-23%	-20%
Jämtlands län	-35%	-24%	-31%	-22%	-19%
Västerbottens län	-34%	-5%	-31%	-26%	-23%
Norrbottnens län	-34%	-22%	-27%	-20%	-17%

Figur 4. Utbildningsgrupper med ett underskott på 20 procent, eller mer - Västernorrland 2030.

Källa: SCB – Regionala trender och prognoser 2022

För Västernorrlands del, som ses i Figur 4, finns det inget län som har ett överskott i någon av de utbildningsgrupper som Västernorrland har mycket stor brist inom. Vill vi med andra ord se ett annat läge 2030, behövs en annan utbildningsdimensionering och yrkena behöver vara attraktiva att utbilda sig till och arbeta inom.

⁸ Antalet utbildningsgrupper som det finns prognos för skiljer sig mellan de olika länen. Detta kan delvis förklaras med att vid fler utbildningsgrupper med prognos desto bredare utbildning och/eller arbetsmarknad finns det i länet.

⁹ I Bilaga D – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Västernorrland, redovisas tillgången, efterfrågan, samt underskottet i antal för utbildningsgrupper med ett underskott på 10 procent eller mer.

Utbildningsgrupper – matchad förvärvsgrad

Trender och prognoser bedömer tillgången och efterfrågan på utbildade. Det innebär att om det för en utbildningsgrupp bedöms råda balans mellan tillgång och efterfrågan, fortfarande kan vara så att arbetsgivarna bedömer att det råder brist på utbildade. Detta har sin grund i att alla utbildade inte arbetar i ett yrke som matchar med den utbildning man har. Med hjälp av SCB:s *regionala matchningsindikatorer (RMI)*, kan vi dock studera den matchade förvärvsgraden – detta då *Trender och prognoser* samt RMI båda använder SCB:s aggregat *utbildningsgrupper* och det därmed är möjligt att koppla ihop dessa.

Det är viktigt att förstå, att arbetar man för att öka den matchade förvärvsgraden för en utbildningsgrupp genom omlokalisering av befintlig arbetande arbetskraft, så kommer ett annat yrke och bransch att dräneras på arbetskraft. Särskilt för legitimationsyrken och där människor tillskansat sig en högre utbildning vill vi dock, ur en regionalekonomisk synpunkt, nyttja den arbetskraften på bästa sätt. En låg matchad förvärvsgrad kan för högre utbildningar innebära att individen av något skäl trots allt valt bort en karriär inom det valda utbildningsområdet. Detta kan vara en signal om att arbetsvillkoren är för dåliga inom branschen/yrket och behöver bättras för att locka tillbaka redan utbildad arbetskraft och därmed minska en brist som egentligen inte behöver existera.

I tabellen nedan visas den matchade förvärvsgraden för de utbildningsgrupper som i något norrlandslän har ett underskott på arbetskraft om 10 procent eller mer.¹⁰

Utb.grupp & klartext	Geografi				
	Riket	VN	JH	VB	NB
15B förskollärautbildning	81,4	79,0	79,2	81,3	78,6
15F fritidspedagogutbildning	74,0	71,6	71,3	75,5	73,3
15G lärarutbildning för grundskolans tidigare år	86,6	87,3	87,4	83,6	81,2
15HP lärarutbildning grsk senare år och gymn., allmänna + praktiskt-est	82,2	86,3	83,9	79,3	81,1
15V yrkeslärarutbildning	70,1	65,7	72,0	64,3	64,5
33H handel- och administrationsutbildning, gymnasial nivå	40,2	40,4	40,3	38,3	36,6
45D datautbildning, eftergymnasial nivå	69,2	70,8	60,0	67,8	64,4
53A+55Q gymnasieingenjörsutbildning	51,1	55,1	47,5	55,0	50,2
53I industriutbildning, gymnasial nivå	49,1	48,2	37,0	47,6	45,0
55H högskoleingenjörsutb.; väg- och vatten, byggnadsteknik, lantmäteri	60,8	61,2	68,1	61,2	56,9
63Z naturbruksutbildning, gymnasial nivå	36,6	35,8	35,9	36,0	33,9
73OX vård- och omsorgsutb.; övrig gymn. utb. i hälso- och sjukvård	64,2	66,4	64,6	66,3	65,6
75A apotekarutbildning	73,2	84,4	..	73,9	82,9
75B arbetsterapeututbildning	82,0	76,2	82,4	71,3	71,6
75P socionomutbildning	84,2	87,3	81,3	77,7	83,7
75S specialistsjuksköterskeutbildning	80,5	81,5	81,7	81,3	78,9
75SS specialistsjuksköterskeutbildning	80,5	81,5	81,7	81,3	78,9

Figur 5. Matchad förvärvsgrad (tabell E3 - 2019) för samtliga utbildningsgrupper med ett underskott om 10% eller mer i något norrlandslän. Fetstilt rödmarkerad visar de utbildningsgrupper, per län, där underskottet är 20% eller mer.

Källa: SCB – Regionala matchningsindikatorer (RMI)

¹⁰ Det finns några skillnader i aggregatet för utbildningsgrupper som används i *Trender och Prognoser* samt RMI – för komplett tabell med båda utbildningsgrupper, se bilaga E.

I de fall där större skillnader existerar mellan länen och riket kan man således identifiera en potential för att minska bristen inom ett yrke för en viss utbildningsgrupp - genom att få utbildade att återigen arbeta inom ett matchande yrke. För exempelvis yrkeslärarutbildningen, ligger den matchade förvärvsgraden ganska högt i Jämtland, medan den i Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten ligger betydligt lägre än i Jämtland och under rikssnittet – varför är det så?

Gällande datautbildade, där ligger Jämtland istället väldigt lågt på den matchade förvärvsgraden – varför är det så? Väljer utbildade i länet bort branschen? Idag kanske denna situation är hanterbar i Jämtland, men framåt ses efterfrågan öka mer än utbudet och situationen riskerar att förvärras om inte fler av de utbildade står till branschens förfogande. I Västerbotten råder ett omvänt scenario, relativt normal matchad förvärvsgrad och tillgången ses öka mer än efterfrågan framåt 2030.

Ytterligare ett fall där Jämtland ligger lågt i jämförelse med norrlandsläna och riket är för industriutbildning. Visserligen rådet ett visst överskott för 2018 i Jämtland, men så råder även för samtliga norrlandslän det året – det finns därmed inget i balansen mellan tillgång och efterfrågan som kan förklara denna stora skillnad. Möjliga faktorer som kan förklara variationen är: att de utbildade i Jämtland väljer bort industrijobb till förmån för andra jobb, att arbetsmarknadsregionen inte är funktionell¹¹, eller att matchningen i det fysiska rummet helt enkelt inte är möjlig att övervinnas i för stora/glesa områden – detta riskerar särskilt vara fallet när en bransch inte är speciellt framträdande i en branschstruktur, vilket är fallet för tillverkning i Jämtland.

Ett sista exempel kommer från arbetsterapeututbildade där den matchade förvärvsgraden är hög både i riket och Jämtland, något lägre i Västernorrland, men i Västerbotten och Norrbotten är det hela 10 procentenheter lägre än matchningsgraden på riksnivå.

¹¹ Infrastruktur och kollektivtrafik (med tåg och buss) överbryggas funktionellt inte kostnad och restidsavstånd.

Europeisk utblick

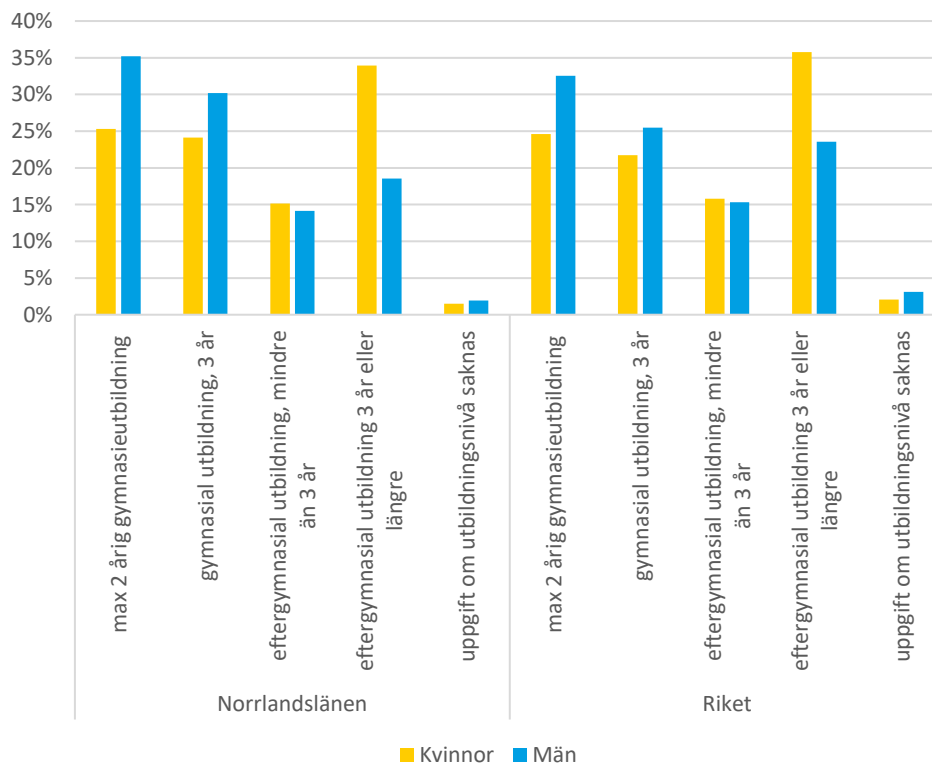
Det är svårt att göra några direkta jämförelser på brister av yrken mellan EU:s länder, detta utifrån att förutsättningarna och regelverken skiljer sig åt.

Arbetskraftsundersökningarna (AKU) mäts däremot med samma regler i hela EU – bland annat ska man söka arbete och kunna ta arbete inom kort varsel. Sverige har en relativt hög arbetslöshet jämfört med många andra länder bland 15-74 åringar. En faktor kan vara att vi eventuellt har fler som studerar heltid men söker jobb samtidigt, till exempel under sommaren. Det är med andra ord svårt att se om det finns tydliga överskott från andra länder som vi kan använda oss av i Sverige. Däremot är det givet att invandringen och arbetskraftsinvandringen är viktigt för att stötta upp de brister vi har inom en hel del yrken.

Slutsatser och diskussion

Ett sätt att börja titta på möjligheterna och var resurserna finns är att se vilken utbildningsnivå den arbetande befolkningen har just nu, se Tabell 1 nedan.

Tabell 1. Fördelning av befolkningens utbildningsnivå för de fyra nordligaste länen och riket - 20-64 åringar 2021.

Källa: SCB – Utbildningsregistret (UREG)

Ovan kan vi se att en långt högre andel kvinnor har en eftergymnasial utbildning, jämfört med männen, detta både i riket och bland de fyra nordligaste länen. Detta skulle bland annat kunna ses som att det i första hand är hos männen det finns utrymme för fler högutbildade inom yrken där det finns behov, t ex som ämneslärare eller sjuksköterskor.

Oavsett län är det flera utbildningsgrupper som uppvisar stora brister framåt, till exempel *vård och omsorgsutbildade - gymnasial nivå, industriteknisk utbildning-gymnasial nivå* och *yrkeslärover utbildade*. Hur ska vi till exempel få 1000-tals fler blivande gymnasieelever att välja att utbilda sig till exempelvis undersköterskor, maskinoperatörer eller lärare? Går det till exempel att vidareutbilda de ca 30 procent som inte har genomfört ett 3 årigt gymnasium (25-64 år)?

Bland norrlandslänen sinsemellan finns en obalans, där vissa norrlandslän har ett underskott, medan andra har ett överskott. Att ”balansera” denna obalans och lösa varandras utmaningar är givetvis något att titta närmre på. Exempelvis visar prognosen att Jämtland har ett överskott av socionomutbildade och högskoleingenjörer, där exempelvis Västernorrland har ett underskott.

Som också framkommit så finns det vissa län i övriga riket som har ett visst beräknat överskott inom utbildningsgrupper som de fyra nordligaste länen har brist inom.¹² Exempelvis framkommer att Jämtland skulle kunna ”importera” *grundlärover utbildade inom fritidshem* och delvis *förskolelärover utbildade* från län utanför norrlandslänen.

Trender och prognoser lyfter även fram utbildningsgrupper där de fyra norrlandslänen har betydande överskott, de är inte redovisade i detta PM, men utgörs exempelvis av: *konstnärlig utbildning, journalistisk och medievetenskap* samt *folk- och grundskoleutbildade*. Går det via incitament och insatser att göra dessa människor anställningsbara inom de brister som redovisats?

Det kan alltid vara värt att fråga sig varför det är en låg matchningsgrad inom utbildningsgrupper där det finns brist. Till exempel har vi relativt låg matchningsgrad inom utbildningsgruppen ”industriutbildning, gymnasial nivå samt inom vård och omsorg, gymnasial nivå. Hur är till exempel arbetsmiljön här? För män, kvinnor, unga och äldre eller utrikesfödda?

¹² Notera att även om det finns ett visst överskott i något län av några utbildningsgrupper, så är rikets brister relativt liknande som visats i PM:ets figurer. Det är därmed så att ett län som har brist är inte ensam spekulant på det eventuella överskott som finns i ett eller flera av rikets län. Skulle samtliga län rekrytera från detta län råder förmodligen istället ett stort överskott i dessa specifika län, som idag har ett överskott.

Bilaga A – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Norrbotten

Utbildningsgrupper med brist om 10% eller mer i Norrbotten (2030).

Län	Länsnamn	Utbildningsgrupp	Utbildningsgrupp, text	Tillgång, prognos	Efterfrågan, prognos	NETTO	Andel (NETTO/efterfrågan)
25	Norrbottens län	15V	Yrkeslärover utbildning	270	412	-142	-34%
25	Norrbottens län	15F	Grundlärover utbildning, fritidshem	352	536	-184	-34%
25	Norrbottens län	73OX	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	5 959	8 152	-2 193	-27%
25	Norrbottens län	75B	Arbetssterapeututbildning	333	429	-96	-22%
25	Norrbottens län	15B	Förskollärover utbildning	1 532	1 965	-433	-22%
25	Norrbottens län	75SD	Specialistsjuksköterskeutb: distriktsköterska	380	485	-105	-22%
25	Norrbottens län	53I	Industri teknisk utbildning – gymnasial	5 095	6 331	-1 236	-20%
25	Norrbottens län	15HP	Ämneslärover utbildning	1 959	2 411	-452	-19%
25	Norrbottens län	15G	Grundlärover utbildning, årskurs F–3 och 4–6	1 503	1 846	-343	-19%
25	Norrbottens län	55AT	Yh-tekniker och gymnasieingenjörutbildning	2 663	3 219	-556	-17%
25	Norrbottens län	75P	Socionomutbildning	945	1 068	-123	-12%
25	Norrbottens län	75SB-SX	Specialistsjuksköterskeutb: övriga inriktningar	321	361	-40	-11%
25	Norrbottens län	45D	Datautbildning – eftergymnasial	805	900	-95	-11%
25	Norrbottens län	63Z	Naturbruksutbildning – gymnasial	2 361	2 634	-273	-10%

Källa: SCB – Regionala Trender och prognoser

Bilaga B – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Västerbotten

Utbildningsgrupper med brist om 10% eller mer i Västerbotten (2030).

Län	Länsnamn	Utbildningsgrupp	Utbildningsgrupp, text	Tillgång, prognos	Efterfrågan, prognos	NETTO	Andel (NETTO/efterfrågan)
24	Västerbottens län	15V	Yrkesläroverksamhet	332	500	-168	-34%
24	Västerbottens län	73OX	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	5 549	8 033	-2 484	-31%
24	Västerbottens län	53I	Industri teknisk utbildning – gymnasial	4 605	6 243	-1 638	-26%
24	Västerbottens län	75SB-SX	Specialistsjuksköterskeutb: övriga inriktningar	496	650	-154	-24%
24	Västerbottens län	55AT	Yh-tekniker och gymnasieingenjörutbildning	2 846	3 696	-850	-23%
24	Västerbottens län	15F	Grundläroverksamhet, fritidshem	501	626	-125	-20%
24	Västerbottens län	63Z	Naturbruksutbildning – gymnasial	2 468	3 080	-612	-20%
24	Västerbottens län	15B	Förskollärautbildning	2 053	2 514	-461	-18%
24	Västerbottens län	75A,J	Apotekar- och receptarieutbildning	237	290	-53	-18%
24	Västerbottens län	15HP	Ämnesläroverksamhet	2 750	3 317	-567	-17%
24	Västerbottens län	55H-L	Högskoleingenjörutbildning	2 213	2 469	-256	-10%
24	Västerbottens län	33H	Handels- och administrationsutbildning – gymnasial	3 680	4 068	-388	-10%

Källa: SCB – Regionala Trender och prognoser

Bilaga C – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Jämtland

Utbildningsgrupper med brist om 10% eller mer i Jämtland (2030).

Län	Länsnamn	Utbildningsgrupp	Utbildningsgrupp, text	Tillgång, prognos	Efterfrågan, prognos	NETTO	Andel (NETTO/efterfrågan)
23	Jämtlands län	15F	Grundlärautbildning, fritidshem	173	293	-120	-41%
23	Jämtlands län	15V	Yrkeslärautbildning	161	248	-87	-35%
23	Jämtlands län	73OX	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	3 152	4 552	-1 400	-31%
23	Jämtlands län	15B	Förskollärautbildning	833	1 143	-310	-27%
23	Jämtlands län	15G	Grundlärautbildning, årskurs F–3 och 4–6	865	1 172	-307	-26%
23	Jämtlands län	75SD	Specialistsjuksköterskeutb: distriktssköterska	322	422	-100	-24%
23	Jämtlands län	75SB-SX	Specialistsjuksköterskeutb: övriga inriktningar	209	267	-58	-22%
23	Jämtlands län	53I	Industri teknisk utbildning – gymnasial	1 997	2 544	-547	-22%
23	Jämtlands län	55AT	Yh-tekniker och gymnasieingenjörutbildning	1 141	1 410	-269	-19%
23	Jämtlands län	15HP	Ämneslärautbildning	1 078	1 262	-184	-15%

Källa: SCB – Regionala Trender och prognoser

Bilaga D – Utbildningsgrupper med brist över 10% (2030) - Västernorrland

Utbildningsgrupper med brist om 10% eller mer i Västernorrland (2030).

Län	Länsnamn	Utbildningsgrupp	Utbildningsgrupp, text	Tillgång, prognos	Efterfrågan, prognos	NETTO	Andel (NETTO/efterfrågan)
22	Västernorrlands län	15V	Yrkeslärover utbildning	243	362	-119	-33%
22	Västernorrlands län	73OX	Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	5 836	7 674	-1 838	-24%
22	Västernorrlands län	75SD	Specialistsjuksköterskeutb: distriktssköterska	439	576	-137	-24%
22	Västernorrlands län	53I	Industri teknisk utbildning – gymnasial	4 688	6 087	-1 399	-23%
22	Västernorrlands län	55AT	Yh-tekniker och gymnasieingenjörsutbildning	3 046	3 815	-769	-20%
22	Västernorrlands län	75SB-SX	Specialistsjuksköterskeutb: övriga inriktningar	379	438	-59	-13%
22	Västernorrlands län	15G	Grundlärover utbildning, årskurs F–3 och 4–6	1 689	1 951	-262	-13%
22	Västernorrlands län	15HP	Ämneslärover utbildning	1 884	2 105	-221	-10%
22	Västernorrlands län	75P	Socionomutbildning	1 178	1 308	-130	-10%

Källa: SCB – Regionala Trender och prognoser

Bilaga E – Matchad förvärvsgrad för utbildningsgrupper med brist över 10% (2030)

Matchad förvärvsgrad (tabell E3 - 2019) för samtliga utbildningsgrupper med ett underskott om 10% eller mer, **fetstilt rödmarkerad** visar de utbildningsgrupper, per län, där underskottet är 20% eller mer.

Trender och Prognoser		Regionala matchningsindikatorer (RMI)	Geografi				
Klartext	Utb.grupp		Riket	22	23	24	25
Förskollärautbildning	15B	15B förskollärautbildning	81,4	79,0	79,2	81,3	78,6
Förskollärautbildning	15F	15F fritidspedagogutbildning	74,0	71,6	71,3	75,5	73,3
Grundlärautbildning, årskurs F–3 och 4–6	15G	15G lärautbildning för grundskolans tidigare år	86,6	87,3	87,4	83,6	81,2
Ämneslärautbildning	15HP	15HP lärautbildning grsk senare år och gymn., allmänna + praktiskt-est	82,2	86,3	83,9	79,3	81,1
Yrkeslärautbildning	15V	15V yrkeslärautbildning	70,1	65,7	72,0	64,3	64,5
Handels- och administrationsutbildning – gymnasial	33H	33H handel- och administrationsutbildning, gymnasial nivå	40,2	40,4	40,3	38,3	36,6
Datautbildning – eftergymnasial	45D	45D datautbildning, eftergymnasial nivå	69,2	70,8	60,0	67,8	64,4
Yh-tekniker och gymnasieingenjörutbildning	55AT	53A+55Q gymnasieingenjörutbildning	51,1	55,1	47,5	55,0	50,2
Industri teknisk utbildning – gymnasial	53I	53I industriutbildning, gymnasial nivå	49,1	48,2	37,0	47,6	45,0
Högskoleingenjörutbildning	55H-L	55H högskoleingenjörutb.; väg- och vatten, byggnadsteknik, lantmäte	60,8	61,2	68,1	61,2	56,9
Naturbruksutbildning – gymnasial	63Z	63Z naturbruksutbildning, gymnasial nivå	36,6	35,8	35,9	36,0	33,9
Vård- och omsorgsutbildning – gymnasial	73OX	73OX vård- och omsorgsutb.; övrig gymn. utb. i hälso- och sjukvård	64,2	66,4	64,6	66,3	65,6
Apotekar- och receptarieutbildning	75A,J	75A apotekarutbildning	73,2	84,4	..	73,9	82,9
Arbetsterapeututbildning	75B	75B arbetsterapeututbildning	82,0	76,2	82,4	71,3	71,6
Socionomutbildning	75P	75P socionomutbildning	84,2	87,3	81,3	77,7	83,7
Specialistsjuksköterskeutb: distriktssköterska	75SD	75S specialistsjuksköterskeutbildning	80,5	81,5	81,7	81,3	78,9
Specialistsjuksköterskeutb: övriga inriktningar	75SB-SX	75S specialistsjuksköterskeutbildning	80,5	81,5	81,7	81,3	78,9

Källa: SCB – Regionala Trender och prognoser, SCB – Regionala matchningsindikatorer (RMI)